

Απόψεις των γονέων για τα εκπαιδευτικά προβλήματα των «παλινοστούντων» μαθητών από την τ. Σοβιετική Ένωση. Μια πρώτη ερευνητική προσέγγιση.

Παυλίδης Αντώνης, Σχολικός Σύμβουλος

Summary

In this approach we reveal the results of a questionnaire done on a sample of Greek parents coming from the Former Soviet Union, aiming at examining their views regarding the main problems that their children face at school.

The approach results, however, justified our expectations. Specifically parents give a lot of thought on the difficulties that their children face in regard with the Greek language, pointing out the lack of their teachers to support them. They recommend in turn the writing of special books on language, reinforcing teaching, instructional seminars, the organization of parents' schools e.t.c. It should be noted that the most interesting finding is that the participated team was of a highly qualified level, which is obvious not only from their views but also from their educational standards.

1. Εισαγωγικά

Στην εισήγησή μας αυτή παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήσαμε το Μάρτιο του 2006, μεταξύ γονέων μαθητών που κατάγονται από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Μέθοδος έρευνας: Η έρευνα έγινε με όργανο μέτρησης δομημένο ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, το οποίο είναι αξιόπιστο, διότι οι τιμές του (ερωτήσεις) θα έχουν τις ίδιες απαντήσεις, όσες φορές κι αν τεθούν τα ερωτήματα, ενώ είναι και έγκυρο, διότι το όργανο (ερωτηματολόγιο) μετρά αυτό που επιδιώκεται να μετρήσει και επί πλέον διαθέτει την κατά τεκμήριο εγκυρότητα (Tomas R.J.-Nelson K.J.,2003 και Παρασκευόπουλος Ι, 1993,84).

Το ερωτηματολόγιο στο πρώτο μέρος του (ερωτήσεις 1 μέχρι 10) περιείχε ερωτήματα για τη συλλογή δημογραφικών στοιχείων (χώρα γέννησης, ηλικία, φύλο, περιοχή κατοικίας, επίπεδο σπουδών, μέγεθος και οικονομική κατάσταση οικογένειας, κλπ) ενώ στο δεύτερο μέρος (ερωτήσεις 11-15) ερωτήματα από τα οποία αναμένονταν μονολεκτικές ή σημειογραφικές απαντήσεις (πχ αρίθμηση με τη σειρά των σημαντικότερων προβλημάτων που συναντά το παιδί στο σχολείο από ένα κατάλογο 7 προβλημάτων που παρατίθενται). Οι ερωτήσεις ήταν κλειστού τύπου (κλήθηκαν οι ερωτώμενοι να επιλέξουν απαντήσεις σε δεδομένες ερωτήσεις) εξ αιτίας και της αδυναμίας που παρουσιάζει η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα στην ελληνική γλώσσα. Μόνο το τελευταίο ερώτημα ήταν ανοικτού τύπου (κλήθηκαν οι ερωτώμενοι να προσθέσουν την προσωπική τους άποψη περιγράφοντάς την).

Σκοπός της έρευνας

Αφορμή για την έρευνά μας αποτέλεσε μια επιστημονική διημερίδα που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2000 στην Κοζάνη με θέμα: «Προβλήματα Εκπαίδευσης στην Ελλάδα των Νεοπροσφύγων Ποντίων Μαθητών από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης», της οποίας τα πορίσματα παρουσιάστηκαν από το γράφοντα στο 5ο Συνέδριο του ΚΕΔΕΚ, ενώ το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου της έρευνας στηρίχθηκε στα πορίσματα αυτά.

Κύριος στόχος της έρευνας που παρουσιάζουμε, είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με τα προβλήματα αυτά σήμερα. Υποθέσαμε ότι τα προβλήματα παραμένουν στη βάση τους ίδια, ενώ και οι προτάσεις που θα προκύψουν δεν θα βρίσκονται μακράν εκείνων που κατατέθηκαν τότε. Είναι αυτονόητο ότι αναμένουμε την άμβλυνση κάποιων προβλημάτων, όπως πχ την αδυναμία επικοινωνίας των

μαθητών αυτών με τους συμμαθητές τους, εξ αιτίας του ιδιαίτερα χαμηλού –τότε- επιπέδου των ελληνικών τους, το τεράστιο στεγαστικό πρόβλημα των οικογενειών που είχε επιπτώσεις και στην εκπαίδευση των μαθητών, κλπ.

Στο ερωτηματολόγιο απάντησε ένας αριθμός γονέων μαθητών από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης που διαμένουν σε περιοχές της Αττικής και παρακολούθησαν μαθήματα σε Σχολές Γονέων (σχολικό έτος 2002-2003) που συγκροτήθηκαν - στα πλαίσια του προγράμματος του ΚΕΔΑ του Πανεπιστημίου Αθηνών «Εκπαίδευση παλιννοστούτων και αλλοδαπών μαθητών» - από το γράφοντα, ο οποίος είχε οριστεί Συντονιστής Οργάνωσης και Λειτουργίας τους. Ο κύριος λόγος που μας οδήγησε στη συγκρότηση του δείγματος της έρευνας από αυτή την ομάδα, είναι το γεγονός ότι το δείγμα αυτό ήταν περισσότερο αξιόπιστο από άλλες περιπτώσεις, εξ αιτίας των μαθημάτων που παρακολούθησε και των προβληματισμών που αναπτύχθηκαν σ' αυτά σε σχέση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που συναντήσαμε στην έρευνα ήταν το χαμηλό επίπεδο γνώσης της ελληνικής γλώσσας, που μας ανάγκασε αφ ενός μεν να απλοποιήσουμε κατά το δυνατόν τις ερωτήσεις και αφ ετέρου να σταθμίσουμε το ερωτηματολόγιο για να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο συμβατό με το επίπεδο αυτό. Παρ όλ' αυτά, ένας μικρός αριθμός ατόμων του δείγματος δυσκολεύτηκε ν' απαντήσει με σαφήνεια στις ερωτήσεις, ενώ τα έντυπα που συμπλήρωσαν είχαν σε κάποιες περιπτώσεις διορθωμένες απαντήσεις, φυσικά από τους ίδιους.

Ο αριθμός του δείγματος της έρευνας

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν σε 80 περίπου Γονείς που είχαν παρακολουθήσει τις προαναφερθείσες Σχολές, ανά 40, σε δύο περιοχές με πυκνούς πληθυσμούς Ελλήνων από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης: Καλλιθέα και Ασπρόπυργο. Τελικά συμπληρώθηκε από 65 άτομα συνολικά (35 από Καλλιθέα και 30 από Ασπρόπυργο). Οι υπόλοιποι δεν προθυμοποιήθηκαν να τα συμπληρώσουν, κυρίως λόγω της γλωσσικής τους αδυναμίας. Εννοείται ότι κάθε άτομο που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο ανήκει σε διαφορετική οικογένεια.

Σε κάθε περίπτωση θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δικαιώνουν τις προσδοκίες μας.

2. Πραγματοποίηση της έρευνας

2.1. Δημογραφικά στοιχεία

Με τις ερωτήσεις 1-10, όπως προαναφέρουμε, επιδιώξαμε να διερευνήσουμε κυρίως δημογραφικά στοιχεία του δείγματος (ηλικία, καταγωγή, τόπο κατοικίας, φύλο, επίπεδο σπουδών, οικονομική κατάσταση, κλπ). Τα σχετικά ερωτήματα με τα αντίστοιχα αποτελέσματα, έχουν ως εξής:

Πίνακας 1: Δημογραφικά και οικονομικά στοιχεία.

α/α	Περιγραφή Ερώτησης	Απάντηση
1	Χώρα γέννησης	- Ρωσία 19 (29,2%), - Καζακστάν 18 (27,6%), - Γεωργία 15 (23%) - Ουζμπεκιστάν 5 (7,69%).
2	Ηλικία	-Μεταξύ 35-45 ετών 25 (38,4%), -Μέχρι 35 ετών 19 (29,2%), -Μεταξύ 45-55 ετών 14 (21,5%), -Πάνω από 55 ετών 7 (10,7%).
3	Φύλο	- Άνδρες 25 (38,4%) - Γυναίκες 40 (61,5%)
4	Περιοχή κατοικίας	- Ασπρόπυργος 30 (46,2%) - Καλλιθέα 35 (53,8%).

5	Επίπεδο σπουδών	- Λύκειο 31 (47,6%) - Πανεπιστήμιο 29 (44,6%) - Γυμνάσιο 5 (7,6%) - Δημοτικό 0
6	Αριθμός μελών οικογένειας	- 4 μέλη δήλωσαν οι 25 (38,4%) - 5 μέλη δήλωσαν οι 18 (27,6%) - 3 μέλη δήλωσαν οι 15 (23%) - 6 μέλη δήλωσαν οι 6 (9,2%).
7	Αριθμός μελών της οικογένειας που εργάζονται	- 2 δήλωσαν οι 34 (52,3%) - 1 δήλωσαν οι 24 (36,9%) - 3 δήλωσαν οι 12 (18,4%) - 4 δήλωσαν οι 4 (6,1%).
8	Αριθμός παιδιών της οικογένειας	- 2 δήλωσαν οι 30 (46,1%) - 1 δήλωσαν οι 20 (30,7%) - 3 δήλωσαν οι 11 (18,4%) - 4 δήλωσαν οι 4 (6,1%) Σύνολο παιδιών 128
9	Αριθμός παιδιών κατά επίπεδο εκπαίδευσης	- Δημοτικό 48 (το 37,5% των παιδιών) - Λύκειο 44 (το 34,3%) - Γυμνάσιο 37 (το 28,9%)
10	Μηνιαίο εισόδημα οικογένειας	- Μεταξύ 500-1500 Ευρώ οι 33 (50,7%) - Μεταξύ 1500-2500 Ευρώ οι 26 (40%) - Πάνω από 2500 Ευρώ οι 3 (4,5%) - Κάτω από 500 Ευρώ οι 3 (4,5%)

Παρατηρήσεις:

- Υπάρχει σχετική ισορροπία των γονέων που κατάγονται από τη Ρωσία (29,2%), το Καζακστάν (27,6%) και τη Γεωργία (23%). Οι υπόλοιποι κατάγονται από το Ουζμπεκιστάν 5 (7,69%), την Ουκρανία 4 (6,1%) και την Αρμενία 3 (4,1%).
- Η πλειοψηφία των γονέων ανήκει στις νεότερες ηλικίες: Μέχρι 45 ετών οι 44 (δηλαδή το 67,7%), ενώ άνω των 45 ετών οι υπόλοιποι 21 (το 32,3%).
- Υπερτερούν συντριπτικά οι γυναίκες έναντι των ανδρών: 61,55% έναντι 38,4%. Τα ποσοστά αυτά είναι αντίστοιχα του συνόλου των γονέων που παρακολούθησαν τις σχολές κατά το προαναφερθέν χρονικό διάστημα.
- Ένα σημαντικό μήνυμα εκπέμπεται από το επίπεδο σπουδών, που είναι υψηλό, δεδομένου ότι αφ ενός δεν υπάρχει κανένας απόφοιτος Δημοτικού Σχολείου, ενώ το επίπεδο του Γυμνασίου είναι πολύ χαμηλό (7,6%). Τα ποσοστά των αποφοίτων Λυκείου (47,6%) είναι πολύ κοντά σ' αυτά των αποφοίτων Πανεπιστημίου (44,6%). Τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά υψηλότερα του Μ.Ο. της Ελλάδας, γεγονός που επιβεβαιώνει το σημαντικό επίπεδο ανάπτυξης της εκπαίδευσης στις χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης.
- Σχετικά με τον αριθμό των μελών της κάθε οικογένειας, αυτά είναι περισσότερα από το Μ.Ο. των μελών των υπόλοιπων ελληνικών οικογενειών, επειδή διατηρούν σχετικά παραδοσιακά χαρακτηριστικά: Το οικογενειακό μοντέλο δεν είναι η πυρηνική οικογένεια, προς το οποίο τείνει συνεχώς η σύγχρονη ελληνική κοινωνία, δεδομένου ότι μαζί με το ζεύγος διαμένουν σε κάποιο ποσοστό και οι γονείς.
- Υπάρχει μια σχετική ισορροπία των επιπέδων εκπαίδευσης όπου φοιτούν τα παιδιά: 37,5% στο Δημοτικό, 34,3% στο Λύκειο και 28,9% στο Γυμνάσιο. Σημαντικό θεωρούμε το εύρημα της έρευνας σχετικά με το μηνιαίο εισόδημα της οικογένειας. Η πλειοψηφία των γονέων (36 άτομα, δηλαδή ποσοστό 59,5%) έχει μηνιαίο εισόδημα κάτω των 1500 ευρώ, ενώ μόνον 3 άτομα έχουν εισόδημα άνω των 2500 ευρώ. Το δεδομένο αυτό επιβεβαιώνεται και στη συνέχεια, όπου ως σημαντικά προβλήματα της οικογένειας θεωρούνται το οικονομικό γενικά και η ανεργία ειδικότερα.

2.2. Οι απόψεις των γονέων

Οι απόψεις των γονέων σχετικά με τα σημαντικότερα προβλήματα της οικογένειας και του παιδιού / των παιδιών τους στο σχολείο, τις αιτίες που τα δημιουργούν καθώς

και οι προτάσεις για την αντιμετώπισή τους, αποτελούν το σημαντικότερο μέρος της έρευνας και αποτυπώνονται στους πίνακες που ακολουθούν. Στις ομάδες ερωτήσεων που ακολουθούν (12 – 15) παρατέθηκαν τα προβλήματα και κλήθηκαν οι ερωτώμενοι να τα αξιολογήσουν σε σειρά από το 1 μέχρι το 5, όπου το 1 αντιστοιχεί στο σημαντικότερο κατά την άποψή τους πρόβλημα και το 5 στο λιγότερο σημαντικό όλων. Στην ερώτηση 12 παρατίθενται 7 προβλήματα, στη 14 μόνο 5, ενώ στις υπόλοιπες (13 και 15) από 6. Σε κάθε περίπτωση οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν μέχρι σε 5 προβλήματα. Συνεπώς στην αξιολόγηση των απαντήσεων, οφείλαμε να δώσουμε σημασία όχι μόνο στη σειρά, αλλά και στην ίδια την επιλογή των προβλημάτων ως τέτοιων.

Πρώτα παραθέτουμε τον παρακάτω Πίνακα (ερώτηση 12 του ερωτηματολογίου), όπου καλείται ο γονέας ν' απαντήσει στο ερώτημα «Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της οικογένειάς σας;

Πίνακας 2: Ερώτηση 12 - Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της οικογένειας

Α π α ν τ ή σ ε ι ς

α/α	Πρόβλημα	Απάντησαν	1	2	3	4	5
12α	Ενοίκιο	9 (13,8%)	-	5(55,5% όσων απάντησαν)	-	2(22,2%)	2(22,2%)
12β	Προβλήματα του /των παιδιού / ων στο σχολείο	56(86,1%)	14(25% όσων απάντησαν)	26 (46%)	9 (16%)	6(10,7%)	1(1,7%)
12γ	Οικονομικό	39 (60%)	15(38,45)	8 (20,5%)	9(23%)	4(10,2%)	3(7,6%)
12δ	Σχέσεις με τους γτόπιους	7 (10,7%)	-	-	-	1(14,2%)	6(85,8%)
12 ε	Ανεργία	51 (78,4%)	15(29,4%)	6 (11,7%)	20(39%)	8(15,6%)	2(3,9%)
12στ	Κρατική αδιαφορία	13 (20%)	2(15,3%)	4(30,7%)	2(15,3%)	4(30,7%)	1(7,5%)
12ζ	Πρόβλημα με τη γλώσσα	53 (81,5%)	15(28,3%)	17(32%)	13 (24,5%)	6(11,3%)	1(1,8%)

Εδώ η σημασία του προβλήματος για τους ερωτώμενους φαίνεται πρώτα στη στήλη «Απάντησαν», όπου φαίνεται πόσοι απάντησαν θεωρώντας το αντίστοιχο πρόβλημα σημαντικό καθώς και στη σειρά επιλογής του προβλήματος, ξεκινώντας από το 1 ως σημαντικότερο όλων και φτάνοντας μέχρι το 5, όπως προαναφέρουμε.

Παρατηρήσεις:

- Το ζήτημα της στέγης, που ήταν από τα κορυφαία κατά τη δεκαετία του 1990 για τους νεοπρόσφυγες Έλληνες από την τ. Σοβιετική Ένωση, εδώ εμφανίζεται υποβαθμισμένο, δεδομένου ότι οι περισσότεροι έχουν ήδη αποκτήσει στέγη. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο οι 9 από τους 65 απάντησαν, γεγονός που ουσιαστικά καθιστά το στοιχείο αυτό ως μη πρόβλημα.

- Ένα από τα κορυφαία σε σημασία ευρήματα του πίνακα αυτού είναι τα προβλήματα του παιδιού στο σχολείο, το οποίο θεωρείται πρώτης σημασίας, όπως φαίνεται όχι μόνο από το μεγαλύτερο ποσοστό όσων απάντησαν σ' αυτό θεωρώντας το πρόβλημα (το 86,1% των συμμετεχόντων στην έρευνα, δηλαδή 56 άτομα), αλλά και από το γεγονός ότι εμφανίζεται ως άμεσης προτεραιότητας πρόβλημα, δεδομένου ότι το επέλεξε με αριθμό προτεραιότητας 1 και 2 το 69% όσων απάντησαν στο ερώτημα αυτό, ενώ αντίστοιχα χαμηλής προτεραιότητας θεωρήθηκε από ελάχιστους (6 μόνο με αριθμό προτεραιότητας 4 και ένας με βαθμό 5). Αυτό δείχνει τη μεγάλη σημασία που δίνουν οι γονείς αυτοί στην εκπαίδευση των παιδιών τους, τη στιγμή μάλιστα που υπάρχουν στον πίνακα και άλλα σημαντικά κοινωνικά προβλήματα (ανεργία, οικονομικό, κλπ).

- Το οικονομικό θεωρείται επίσης σημαντικό πρόβλημα, τόσο από το ποσοστό όσων το επέλεξαν (60% του συνόλου) όσο και στην αξιολογική σειρά επιλογής του, όπου το υψηλότερο ποσοστό όσων το επέλεξαν ως πρόβλημα (38,45%), το θεωρεί ως σημαντικότερο.

- Πρόβλημα στις σχέσεις με τους ντόπιους δεν φαίνεται πλέον να υφίσταται, όπως παλαιότερα, όπου εμφανιζόταν συχνά ρατσιστικού τύπου φαινόμενα σε βάρος τους, ενώ αυτό το στοιχείο δείχνει επίσης το σημαντικό βαθμό ενσωμάτωσης των ομάδων αυτών στην ελληνική κοινωνία.

- Η ανεργία φαίνεται να είναι ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα, όπως άλλωστε εμφανίζεται και στην υπόλοιπη ελληνική κοινωνία, ενώ σε συνδυασμό με το ζήτημα της γλωσσικής επικοινωνίας (12ζ) που εμφανίζεται ως δεύτερο μεγαλύτερο, καθίσταται εκρηκτικό.

- Πολύ χαμηλό –και διαφοροποιημένο σε σχέση με το παρελθόν- εμφανίζεται το ποσοστό της κρατικής αδιαφορίας απέναντί τους (12στ), γεγονός που δείχνει ότι δεν μεμψιμοιρούν αναμένοντας από το κράτος να δώσει λύσεις, αλλά στηρίζονται περισσότερο στις δικές τους δυνάμεις .

Στη συνέχεια παραθέτουμε τον πίνακα 13, όπου εμφανίζονται τα σημαντικότερα, κατά την άποψη των γονέων, προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί /τα παιδιά τους στο σχολείο:

Πίνακας 3: Ερώτηση 13 - Προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σας στο σχολείο

Α π α ν τ ή σ ε ι ς

α/α	Πρόβλημα	Απάντησαν	1	2	3	4	5
13α	Πρόβλημα με τη γλώσσα	51 (78,4%)	27 (53%)	12 (23,5%)	11 (21,5%)	1 (2%)	-
13β	Εκπαιδευτικό σύστημα διαφορετικό	49 (75,3%)	6 (12,2%)	22 (44,8%)	19 (38,7%)	2 (4%)	-
13γ	Άγνοια των Εκπαιδευτικών για τις ιδιαιτερότητές τους	45 (69,2%)	17 (37,7%)	16 (35,5%)	10 (22,2%)	2 (4,4%)	-
13δ	Οικονομικές δυσκολίες	19 (29,2%)	1 (5,2%)	2 (10,5%)	2 (10,55)	11 (57,8%)	3 (15,7%)
13ε	Προβλήματα στις σχέσεις με τους ντόπιους συμμαθητές.	15 (23%)	-	1 (6,6%)	1 (6,6%)	4 (26,6%)	9 (60%)
13στ	Αναγκάζεται να εγκαταλείψει το σχολείο	8 (12,3%)	1	1	2	1	3

Στον πίνακα αυτό ως σημαντικότερα προβλήματα των παιδιών στο σχολείο, με διαφορά από τα υπόλοιπα, αποτυπώνονται κατά σειρά: πρώτο το γλωσσικό πρόβλημα (επιλέγεται από το 78,4% του δείγματος, ενώ το 53% του ίδιου δείγματος το επιλέγει ως σημαντικότερο πρόβλημα της ομάδας ερωτήσεων 13), δεύτερο το πρόβλημα της διαφορετικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με το πρώην σοβιετικό (το 75,3% του δείγματος) και τέλος η άγνοια των εκπαιδευτικών για τις ιδιαιτερότητες των μαθητών αυτών, γεγονός που θα μπορούσε να τους βοηθήσει αποτελεσματικότερα (το 69,2% του δείγματος, ενώ κυριαρχούν υψηλά ποσοστά αυτών στις υψηλές βαθμίδες απαντήσεων 1,2 και 3). Πολύ χαμηλότερα εμφανίζονται τα 3 υπόλοιπα, γεγονός που δείχνει ότι σε σχέση με το σχολείο οι οικονομικές

δυσκολίες δεν έχουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για τους γονείς, ενώ φαίνεται να εξαλείφεται το πρόβλημα των σχέσεών τους με τους ντόπιους συμμαθητές τους, στοιχείο που παλαιότερα εμφανιζόταν να κυριαρχεί και αυτό είναι ένα επί πλέον στοιχείο που δείχνει το σημαντικό βαθμό ενσωμάτωσής τους – παρά τα επί μέρους προβλήματα - στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Πίνακας 4: Ερώτηση 14 - Παράγοντες που δημιουργούν τα προβλήματα των παιδιών στο σχολείο.

α/α	Προβλήματα	Απάντησαν	1	2	3	4	5
14α	Μη αποδοχή από τους συμμαθητές	22 (33,8%)	5 (22,7%)	1 (9%)	8 (36,3%)	5 (22,7%)	5 (22,7%)
14β	Εγκατάλειψη από το κράτος	17 (26,1%)	-	-	1 (5,8%)	8 (47%)	8 (47%)
14γ	Το εκπαιδευτικό σύστημα	47 (72,3%)	27 (57,4%)	15 (31,9%)	5 (10,6%)	-	-
14δ	Εκπαιδευτικοί μη ενημερωμένοι	46 (70,7%)	13 (28,2%)	24 (52,1%)	7 (15,2%)	2 (4,3%)	-
14ε	Οικονομικά οικογενειακά προβλήματα	36 (55,3%)	3 (8,3%)	5 (13,8%)	9 (25%)	10 (2,7%)	9 (25%)

Εδώ, ως παράγοντες δημιουργίας των προβλημάτων στο σχολείο, κυριαρχούν (72,3% και 70,7% αντίστοιχα καθώς και στις ψηλές βαθμίδες 1, 2 και 3 της αξιολογικής σειράς) η δομή και οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος και η ποιότητα των εκπαιδευτικών, που δεν έχουν καλή ενημέρωση για τα προβλήματα και γενικά τις ιδιαιτερότητες των παιδιών τους. Δευτερευόντως ρόλο παίζουν και τα οικονομικά προβλήματα της οικογένειας (55,3%), ενώ τέλος η μη πλήρης αποδοχή από τους συμμαθητές τους (33,8%) και η στάση του κράτους απέναντί τους (26,15) εμφανίζονται ως ποσότητες με χαμηλότερους δείκτες.

Πίνακας 5: Ερώτηση 15 - Τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων

α/α	Προτάσεις	Απάντησαν	1	2	3	4	5
15α	Συγγραφή ειδικών βιβλίων γλώσσας	42 (64,6%)	16 (38%)	11 (26,1%)	10 (23,8%)	4 (9,5%)	1 (2,3%)
15β	Ενισχυτική διδασκαλία	50 (76,9%)	20 (40%)	21 (42%)	8 (16%)	1 (2%)	-
15γ	Οικονομική στήριξη των μαθητών	30 (46,1%)	1 (3,3%)	2 (6,6%)	13 (43,3%)	9 (30%)	5 (16,6%)
15δ	Επιμόρφωση των εκπ/κών	47 (72,3%)	13 (27,6%)	16 (34%)	12 (25,3%)	6 (12,7%)	-
15ε	Λειτουργία Σχολών Γονέων	47 (72,3%)	2 (4,2%)	2 (4,2%)	8 (17%)	21 (44,6%)	14 (29,7%)
15στ	Άλλο (Περιγράψτε)	11 (16,9%)	-				

Εδώ, στις προτάσεις για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των μαθητών, κυριαρχούν - ευρισκόμενες πολύ κοντά μεταξύ τους – η ενισχυτική διδασκαλία (76,9% και ψηλότερα των άλλων 2 στις κλίμακες 1 και 2) και η ανάγκη επιμόρφωσης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών (72,3%, με επίσης ψηλά ποσοστά στις βαθμίδες 1,2 και 3). Ακολουθεί η πρόταση για τη συγγραφή ειδικών βιβλίων γλώσσας για τους μαθητές (64,6%), που εμφανίζεται επίσης πολύ ισχυρή, αν και όχι στο βαθμό που εμφανιζόταν παλαιότερα, για αυτονόητους λόγους. Με χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζεται η ανάγκη οικονομικής στήριξης των μαθητών (46,1%). Η ανάγκη λειτουργίας Σχολών Γονέων, αν και αδύναμη στις εσωτερικές κλίμακες, όμως σημειώνεται έντονα ως πρόταση, που προτείνεται από το 72,3% του δείγματος. Τέλος

στην τελευταία (15στ) και μοναδική ανοικτού τύπου πρόταση απάντησαν μόνο 11 άτομα (16,9% του δείγματος), ποσοστό που θεωρούμε πολύ ισχυρό, με δεδομένη την αδυναμία έκφρασης τους στην ελληνική γλώσσα, όπως προαναφέρουμε. Από αυτά τα άτομα, τα 5 πρότειναν ψυχολογική στήριξη των μαθητών που παρουσιάζουν αδυναμίες και τα 6 πρότειναν το διορισμό - στα σχολεία όπου φοιτά μεγάλος αριθμός των μαθητών αυτών - εκπαιδευτικών που προέρχονται από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

3. Συμπεράσματα

Η κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήσαμε με δομημένο ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου σε δείγμα 65 ατόμων / γονέων μαθητών από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, που κατοικούν στις περιοχές Ασπροπύργου και Καλλιθέας της Αττικής και παρακολούθησαν μαθήματα σε Σχολές Γονέων, μας οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

- Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς προέρχεται από 3 χώρες: Ρωσία, Καζακστάν και Γεωργία, έχει γενικά ψηλό επίπεδο σπουδών και τα σημαντικότερα προβλήματα που τους απασχολούν είναι τα οικονομικά και ειδικότερα η ανεργία, η δυσκολία γλωσσικής επικοινωνίας, ενώ πρώτης προτεραιότητας ζήτημα γι' αυτούς είναι η ενασχόληση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

- Στην ιεράρχηση των προβλημάτων αυτών κυρίαρχη θέση έχει εκείνο που αναφέρεται στα κενά και τις αδυναμίες των παιδιών τους στην ελληνική γλώσσα, για την αντιμετώπιση του οποίου προτείνουν τη συγγραφή ειδικών βιβλίων γλώσσας καθώς και την ανάπτυξη προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας των μαθητών. Μεγάλο εμπόδιο για την επιτυχή πορεία των παιδιών τους θεωρούν την ασυμβατότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών απ' τις οποίες προέρχονται και τις Ελλάδας, γεγονός που εξ αιτίας της άγνοιάς τους δεν τους δίνει τη δυνατότητα αποτελεσματικής στήριξης των παιδιών τους. Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος προτείνουν την οργάνωση και ανάπτυξη σχολών Γονέων, όπου θα έχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν σε βάθος για τη δομή και λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και για μια σειρά άλλα πράγματα και να στηρίζουν έτσι αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους.

- Ένα πολύ σημαντικό δεδομένο που προκύπτει από την έρευνα, αναφέρεται στην αδυναμία των εκπαιδευτικών να βοηθήσουν αποτελεσματικά τους μαθητές / παιδιά τους, εξ αιτίας της άγνοιάς τους απέναντι στα προβλήματα που αυτά αντιμετωπίζουν και γενικά στον πολιτισμό του οποίου είναι φορείς. Εδώ προτείνουν την ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και δευτερευόντως το διορισμό στα σχολεία, όπου υπάρχουν πυκνοί πληθυσμοί μαθητών από της πρώην Σ.Ε., εκπαιδευτικών από τις χώρες αυτές, που είναι φορείς του ίδιου πολιτισμού με τους μαθητές.

- Τέλος, ως δείγμα ποιότητας της κοινωνικής αυτής ομάδας θεωρούμε το ψηλό μορφωτικό τους επίπεδο, την έλλειψη μεμψιμοιρίας που αποτυπώνεται στα χαμηλά ποσοστά απόδοσης στο κράτος όλων των ευθυνών για τα προβλήματά τους, τα χαμηλά ποσοστά που εμφανίζουν τα προβλήματα στις σχέσεις τους με τους ντόπιους κατοίκους αλλά και των παιδιών τους με τους ντόπιους συμμαθητές τους, καθώς και στο σχετικά χαμηλό ποσοστό της ανάγκης οικονομικής στήριξης των μαθητών / παιδιών τους στην ενότητα προτάσεων αντιμετώπισης των προβλημάτων τους (15γ).

Βιβλιογραφία

- Δαμανάκης, Μ., (1997), Η Εκπαίδευση των Παλινοστούτων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική Προσέγγιση («Gutenberg», Αθήνα).
- Μάγος, Κ., (2005), Η αναγκαιότητα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση (Πρακτικά 8ου διεθνούς συνεδρίου του ΚΕΔΕΚ του Παν/μίου Πατρών, τόμος II, Πάτρα).
- Μάρκου, Γ., (1997), Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Ελληνική και διεθνής εμπειρία (έκδοση ΚΕΔΑ του Παν/μίου Αθηνών, Αθήνα).
- Νικολάου, Γ., (2000), Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο («Ελληνικά Γράμματα», Αθήνα).
- Παρασκευόπουλος, Ι., (1993), Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας (Τόμοι Α΄ και Β΄, Αθήνα).
- Παυλίδης, Α., (2002), Γλωσσικά και άλλα προβλήματα εκπαίδευσης των νεοπροσφύγων Ελλήνων μαθητών από τις χώρες της τ. Σοβιετικής Ένωσης (Πρακτικά του 5ου Συνεδρίου του ΚΕΔΕΚ του Παν/μίου Πατρών, Πάτρα).
- Πρακτικά Επιστημονικής Δημερίδας, (2001), Προβλήματα εκπαίδευσης στην Ελλάδα των νεοπροσφύγων Ποντίων μαθητών από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Αθήνα).
- Tomas, R.J., Nelson, K.J., (2003), Μέθοδοι Έρευνας (Επιμέλεια Καρτερολιώτης Κ, Ιατρικές Εκδόσεις «Πασχαλίδης», Αθήνα).
- Συλλογικό (Εποπτεία Βασ. Φίλιας), (1977), Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών («Gutenberg», Αθήνα)